

LEVENSRaadSELEN.

Een kip en een ei. Ziedaar de onderwerpen van een vraagstuk, dat geleerden het hoofd breken kan. Wat is er 't eerst geweest?

Wij gaan met hen niet filosofeeren. Eenvoudige lezing der Schrift geeft ons grond om aan de kip een plaats te geven onder het gevogelte, dat op den vijfden scheppingsdag tot aanzijn kwam, en wij hebben dus geen aanleiding tot diepzinnige bepeinzing op dit punt. Ofschoon we wel vatten, hoe 't moeite kan geven aan hen, die, bloot langs den verstandelijken weg, oplossing van het levensraadsel zoeken. Gelukkig, zoo zij andere vinden!

Ondertusschen, wij hebben over 't groote hoendergeslacht te praten. Over de geheele wereld verspreid, in barre zandwoestijnen, op hooge bergen, op moerassen en grasweiden, op ijs- en sneeuwvelden, waar de mensch maar een voet zet, treft hij een vogel aan, die hem aan zijn inlandsche kippen herinnert, even dom van uitzicht, even drukke scharrelaar, even gezocht weldra om zijn eieren.

Dom schijnt een kip wel, ofschoon we eigenlijk den maatstaf missen om haar verstand te meten. Hoe 't met haar gevoel is, kunnen we niet nagaan. Of 't moederhart van de kloek meer getroffen is, dan dat van de kleine hoedster op onze illustratie bij 't gezicht op 't doode kiekentje, blijft voor ons de vraag.

Dat arme kleine ding! Heeft een roofvogel het geknauwd? Is er een rat, een wezel, een bunsing aan 't moorden geweest? Heeft een mispas, een ongeluk, een kwajongen, of gulzigheid en onverstand 't hem gedaan?

't Kleine haantje met verbazing en schrik in 't oogje schijnt er ook over te peinzen. Of hij gelukkiger zou wezen dan wij!

't Buitenlandsch tafereeltje brengt onze gedachten over de grenzen, maar ook buitenlandsch leed en kinderleed wekt ons meegevoel, we kunnen met het meiske meetreuren, al is het verlies op de millioenen kiekens, die het levenslicht aanschouwen en 't leven verliezen, in de tabellen van den statisticus van geen betekenis.

Dat was een noodlottig eind van 't jonge leven, waarvan nog geen der pluimwolballetjes op twee pootjes droomen, die de andere plaatjes te zien geven. Wat een huishouden! Moeder de kloek, ook al een vreemde verschijning, mocht er wel een oogje op houden, als de peuzels met een aardworm bezig zijn en den moed van den held bewonderen, die 't ondier aan dorst. Maar daar zijn de peuters ook wat grooter en wijzer al, en in de dierenwereld moet men nog wel eer op eigen pooten kunnen staan dan elders, zoodat Mama zich de weelde van een middagdutje zal veroorloofd hebben en er geen bezwaar in gezien om de kleintjes eenigen tijd alleen te laten.

Mollig en pluizerig is 't kleine goedje wel, maar aantrekkelijk wordt het eerst, als 't nog wat grooter is en steviger op de pootjes staat. Veel vroeger dan andere vogels bevederd, die er in hun naakte jeugd eenige dagen lang als gevilde konijntjes, panklaar, kunnen uitzien, en dadelijk schommelend over den grond, rollend bijna, reeds een kruimpje of een zaadje zoeken te pikken, vragen de kuikentjes toch nog meer onze aandacht door hun aanhankelijkheid en gehoorzaamheid voor moeder, dan door sierlijken vorm of gracieuze bewegingen.

Meisje, schreiende bij een dood kuikentje.

Die moederlijke zorg is voorbeeldig. „Gelijk een hen haar kiekens” we kennen het allen en zoo we tooneeltjes als hier aanschouwen, mag wel dat woord het eerste zijn, dat een echo wekt in onze ziel, en vragen doet, of we ook zoo vertrouwend en gewillig, met zulk een gevoel van volstrekke veiligheid, de beschermende vleugels zoeken, als 't kleine volk, dat zich onder zoo trouwe hoede weet?

Moet ik hierop laten volgen een beschrijving der verschillende hoenderassen? Ik denk er niet over, daar hebben we Brehm of een ander voor. Zal ik, dilettant op dat gebied, wat over verpleging en verzorging gaan zeggen, spreken van goed voer, een matig warmen stal en wat daar meer bij behoort? Van hoenderparken en eierhandel? Van teelt en kruising? Ik zal mij wachten, want ik zou dadelijk, als ik de grenzen mijner eigen ervaring op dergelijk gebied overschreed, gevoelig op de vingers getikt worden, al zou ik mij onder wat boekenwijsheid weten te decken.

Maar wat anders kan ik toch niet laten, n.l. wijzen op de veelbetekenende rol, die de kippen in onze huishouding, in onze maatschappij, in onze geschiedenis, spelen. Een enkel oog in het kookboek voor de fijne keuken leert ons, van welk belang de eieren en dus ook de kippen zijn. Waarom we hier ook met belangstelling het bestaan van den haan vermelden, den trotschen haan, op wien, met zes kippen,

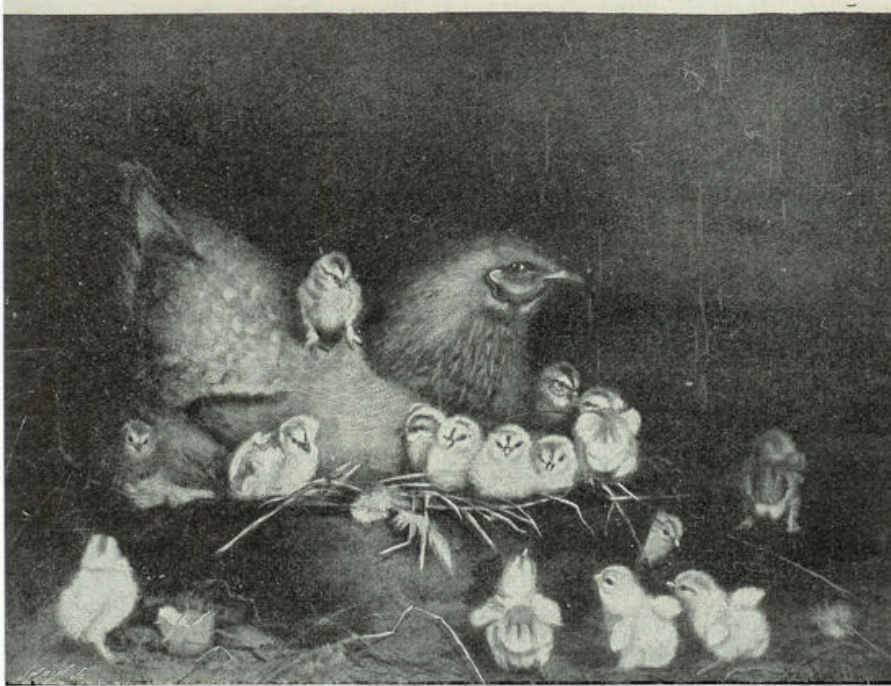
zooals het spreukje zegt, een man leeg kan gaan. Een stelling, die ik nog nooit heb hooren bewijzen en ook niet bewaarheid gezien, ofschoon ik gemakkelijk vatten kan, dat een man, zonder ander voedsel dan 4 à 5 eieren

per dag, niet van honger zal sterven. De volksmond ondertusschen overdrijft niet zelden, en als zij de meening hier wil uitspreken, dat met zorg en overleg de kippen teelt een goed bestaan kan opleveren, dan geloof ik dat dadelijk, zonder haar al te schoolmeesterlijk na te rekenen.

Wie zich aan die teelt wil wijden, kan handboeken en aanwijzingen vinden in overvloed, en hij zal bij nadere kennismaking verbaasd staan over den invloed van kippen, eieren, en wat daarmee samenhangt op de boerderij en op den handel, dus op de maatschappelijke welvaart.

Al heeft de kip op filosofisch gebied niet veel naam, zoo zijn filosofische eieren toch niet geheel onbekend, en hebben de werkelijke eieren een eervolle plaats in de medische faculteit. In de fabelleer komt ook onze huisvogel nog al eens te pas. Wie kent niet het lôt van de kip, die gouden eieren legde? En om van de fabelen over te stappen naar

de geschiedenis, hoe hebben wij geluisterd naar het verhaal van Columbus' ei. Of, behoort dat ook al reeds tot de legenden, dan kijk ik op naar onzen torenhaan en vraag: Hoe komt die daar? Dat moet de geschiedenis mij verklaren. Is dat de Gallische haan, of een herinnering

Een gelukkige moeder.

Het gulzige kuiken.

aan Petrus, of een symbool van den morgenwekker, die van 't hoogste punt uit het eerst de zonnestralen ziet gloren? De historie wijze het uit, wij wagen ons aan geen beslissing.

Genoeg voor een praatje bij plaatjes. Leven en dood staan er, als overal in deze wereld, dicht bij elkander, en uit het dierengewriemel klinkt wellicht een stem tot ons innerlijk oor, die van dezelfde dingen spreekt, als er in 't zinnend meisjeshoofd mogen rondgaan, waar treurigheid en teleurstelling haar dringen mogen tot ernstige levensvragen. — Maar — 't blijft om ons heen dartelen en schommelen, voor 't peinzen is een tijd, maar ook voor de vreugd van de jeugd, die nog menig oud hart mag verkwikken.

H. B. v. L.

Brieven uit Amerika.

(Vervolg en Slot van brief VII.)

De hoofdonderwijzeres voegde aan het verslag een allervriendelijkst en keurig gesteld briefje toe — van zulke brieven schijnt de Amerikaansche het geheim te bezitten, — om mij te verzoeken, of ik haar meisjes 's morgens vóór den aanvang der lessen wilde toespreken. „Something of interest about your charming country, or about Queen Wilhelmina, whom we all love and admire.”¹⁾

„Ja, daar zult ge hier aan moeten gelooven,” zegt mijn nicht, als ik bezwaren maak, daar ik mij, om in het publiek te spreken, het Engelsch niet genoeg meester voel. „Zoo'n klein speechje, dat vinden wij, Amerikaansche vrouwen, de gewoonste zaak der wereld, en dat hoort nu eenmaal bij uw schoolbezoek. Dat is nu onze etiquette. And you are Dutch, my dear, wat voor onze ooren beteekent, dat ge uit het merkwaardigste land van Europa komt. Een *Hollandsche*, die een Amerikaansche school bezoekt — en niet zou spreken, dat kan eenvoudig niet.”

En aangezien, zooals Beatrice Harraden zegt, *there is a sweet despotism which for us is an easy yoke to bear,*²⁾ zag ik mij wel genoodzaakt aan te nemen en een toespraakje gereed te maken.

Met dit dingsigheidje in mijn hoofd, en, ik kan 't niet ontkennen, ook eenigszins in mijn maag, stappen mijn nichtje en ik *St. Catharina-hall*-waarts.

Wij worden door de directrice op de vriendelijkste wijze ontvangen.

De dag wordt begonnen met een gemeenschappelijke godsdienstoefening in de *lecture-hall*, een ruime zaal met podium en piano, en lange banken, waarop de leerlingen plaats nemen. „In deze *lecture-hall*,” vertelt mij de directrice, „laat ik ook lezingen houden in 't Fransch en Duitsch voor ver genoeg gevorderde leerlingen. 't Is zoo'n beetje ons publieke leven hier, en iederen morgen vereenigen wij ons hier voor de godsdienstoefening.”

Daar kwamen de leerlingen aan, en de spreekster gaat op 't podium achter den lessenaar staan.

Een aardig gezicht, als zij, twee aan twee, zingend binnenkomen, naar volgorde van haar leeftijd, de kleintjes voorop, alle gekleed in een soort zwart lustre *toga*, en met de zwarte Eton-cap met afhangende kwast op. In navolging van de Engelsche scholen, draagt ook de Amerikaansche „*student*” dit costume.

Weldra zijn de meisjes gezeten, we zingen een lied — eenige gebeden van het Engelsche *Prayerbook* worden knielende door allen te zamen hardop gebeden, — een gedeelte uit den Bijbel wordt voorgelezen, — weer een lied gezongen, en

¹⁾ Iets belangrijks over uw bekoorlijk land, of over Koningin Wilhelmina, die wij allen liefhebben en bewonderen.

²⁾ „Dat er een liefelijk despotisme is, dat voor ons een gemakkelijk juk is, om te dragen.”

dan vraagt de directrice de meisjes nog even te blijven. Er is een *visitor from Holland*, die haar iets over *Queen Wilhelmina* zal vertellen.

Dan beklimt de *visitor from Holland* het podium en vertelt van *Queen Wilhelmina*.

De meisjes luisteren goed, — het vreemde accent boeit ze blijkbaar. Maar er is niet één, tot de kleintjes van zeven jaar toe, die ook maar één spier tot lachen vertrekt, als de vreemdelinge fouten in uitspraak, woordkeus of zinsbouw maakt.

Ik noteerde dit in mijn dagboek, want ik vond het in vergelijking met wat een groep Hollandsche kinderen in dezelfde omstandigheden „niet zouden hebben kunnen helpen,” iets zéér bijzonder merkwaardigs.

Met een kort applaus werd ik bedankt. De meisjes wisten blijkbaar precies, hoe ze zich als „publiek” in een *lecture-hall* te gedragen hadden.

Niet weinig verlicht, treed ik uit de kathedr, en wil het podium verlaten. Maar mijn aandacht wordt nu getrokken door een met rood katoen bekleed kamerschut, waarop met punaises allerlei knipsels uit couranten en platen zijn vastgehecht.

De directrice is reeds bij mij. „Dit is ons „aanplakbord,”” zegt ze lachend. „Van al wat er merkwaardigs in de wereld gebeurt, brengen de meisjes knipsels uit couranten mee, — of uitgeknipte illustraties, die er betrekking op hebben. Zoo ziet u hier b.v. portretten van Koning Oscar en Prins Karel van Denemarken, — een uittreksel van het zoo juist bekrachtigde vredesverdrag tusschen Rusland en Japan, — een portret van Delcassé, — een bericht over het te vieren eeuwfeest van den slag van Trafalgar op 21 October, met een fotografie van Nelson, en van het Trafalgar-Square met de Nelson-zuil te Londen.

Is er iets bijzonders gaande in de wereld, dan brengen de meisjes er allerlei knipsels over mee. Wij kiezen samen uit, en het beste wordt op het schut bevestigd. Dan praten wij er samen over, de meisjes vertellen wat zij er van weten en er over hebben hooren spreken. Ik geef wat leiding en breng wat orde in den chaos. Maar ze moeten zélf leeren belangstellen, nadenken en meespreken. Ik help alleen maar.”

Zoo leeren dus Amerikaansche kinderen, — en dit zijn *meisjes*, — reeds vroeg zich bekommeren om de dingen des publieken levens, en er van op de hoogte zijn.

De lessuren zijn inmiddels begonnen, en ik woon een paar lessen bij. In alle lokalen vind ik mooie fotografieën en platen langs den zachtgekleurden muur, — bloemen en planten.

En overal bevestigen zich dezelfde indrukken. De leerlingen zijn stellig minder ver dan leerlingen van denzelfden leeftijd in ons land, b.v. De verhouding tusschen onderwijzers en leerlingen is geheel andere dan ik die ooit gekend of gezien heb. De afstand tusschen hen is véél minder. Mij dunkt, de onderwijzer bekleedt hier de plaats van een *helper*, hij is niet iemand, die uit de hoogte commandeert en doceert. Het onderwijs draagt meer den vorm van een conversatie dan van een redevoering, de opdrachten meer den vorm van een verzoek dan van een bevel.

De kinderen bewegen zich dan ook met de grootste vrijheid en het grootste gemak, vragen en spreken zonder een zweem van verlegenheid. Ik zag kleine dreumessen van zeven en acht jaar met de meest mogelijke vrijmoedigheid, onder het oog van directrice en bezoeker, optelsommen op het bord maken. Dit bord is zóó breed, dat drie, vier kinderen er tegelijk op schrijven kunnen, zonder elkander te hinderen.

En niettegenstaande dit schijnbaar ontbreken van alle tucht, van alle dressuur, heerscht er orde en een aangename, beschaafde toon.

Ik vertel aan de directrice, welk een wonderlijken indruk de geest, die hier heerscht, op mij maakt, en vraag haar of dit vrucht is van haar systeem van opvoeding.

„Ik begrijp uw verwondering,” is haar antwoord. „U kent alleen Europeesche scholen. Maar als ik op mijn school de ideën van tucht en dressuur zou willen invoeren,